Základní škola Bystřice

Dr. E. Beneše 300, Bystřice, 257 51
www.zsbystricebn.cz
reditelka@zsbystricebn.cz
317 793 300

Krizový plán ZŠ Bystřice

Postup při řešení mimořádných událostí a zjištění ve škole

Alkohol, tabák, omamné a psychotropní látky (OPL), krádeže a vandalismus v prostorách školy

Tabákové výrobky

Ve vnitřních i vnějších prostorách školy je zakázáno kouřit.

Školním řádem je nutné kouření v prostorách školy zakázat a stanovit sankce za porušování tohoto zákazu.

Krizový plán při konzumaci tabákových výrobků ve škole

1) V případě, kdy je žák přistižen při konzumaci tabákových výrobků v prostorách školy nebo v době školního vyučování, či v rámci akcí školou pořádaných, je primárně nutné mu v další konzumaci zabránit.

2) Tabákový výrobek je třeba žákovi odebrat a zajistit, aby nemohl v konzumaci pokračovat.

3) Pedagogický pracovník dále postupuje podle školního řádu školy: o události sepíše stručný záznam s vyjádřením žáka, (zejména odkud, od koho má tabákový výrobek), který založí školní metodik prevence do své agendy.

4) V případě porušení zákazu kouření informuje třídní učitel zákonného zástupce nezletilého žáka.

5) V závažných případech (zejména s ohledem na věk nebo chování dítěte) a jestliže se jednání opakuje, vyrozumí škola orgán-sociálně právní ochrany obce s rozšířenou působností. Škola může od orgánu sociálně-právní ochrany obce vyžadovat pomoc.

6) Z konzumace tabákových výrobků ve škole je třeba vyvodit sankce stanovené školním řádem.

Alkohol

Školním řádem škola stanoví zákaz užívání alkoholu v prostorách školy v době školního vyučování i na všech akcích školou pořádaných.

Podávání alkoholických nápojů osobám mladším 18 let může být trestným činem nebo přestupkem.

Krizový plán při konzumaci alkoholu ve škole

1. V případě, kdy je žák přistižen při konzumaci alkoholu v prostorách školy nebo v době školního vyučování, či v rámci akcí školou pořádaných, je primárně nutné mu v další konzumaci zabránit.

2. Alkohol je třeba žákovi odebrat a zajistit, aby nemohl v konzumaci pokračovat.

3. Podle závažnosti momentálního stavu žáka, případně dalších okolností pedagogický pracovník posoudí, jestli mu nehrozí nějaké nebezpečí.

4. V případě, kdy je žák pod vlivem alkoholu do té míry, že je ohrožen na zdraví a životě, zajistí škola nezbytnou pomoc a péči a volá lékařskou službu první pomoci.

5. Jestliže akutní nebezpečí nehrozí, postupuje pedagogický pracovník podle školního řádu školy: O události sepíše stručný záznam s vyjádřením žáka (zejména odkud, od koho má alkohol), který založí školní metodik prevence do své agendy a vyrozumí vedení školy.

6. V případě, že žák není schopný pokračovat ve vyučování, vyrozumí škola ihned zákonného zástupce a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole.

7. Jestliže není zákonný zástupce dostupný, vyrozumí škola orgán sociálně právní ochrany dítěte obce s rozšířenou působností a vyčká jeho pokynů. Škola může od orgánu sociálně-právní ochrany dítěte obce s rozšířenou působností vyžadovat pomoc.

8. Zákonnému zástupci ohlásí škola skutečnost, že žák konzumoval alkohol ve škole i v případě, kdy je žák schopen výuky.

9. Jestliže se situace opakuje, splní škola oznamovací povinnost k orgánu sociálně-právní ochrany dítěte. Oznamovacím místem je příslušný odbor obecního úřadu obce s rozšířenou působností podle místa bydliště dítěte.

10. V případě uživatelova zájmu nebo zájmu jeho zákonných zástupců, poskytne škola potřebné informace o možnostech odborné pomoci při řešení takové situace.

11. Z konzumace alkoholu ve škole je třeba vyvodit sankce stanovené školním řádem. Za nebezpečné a protiprávní jednání je rovněž považováno navádění jiných žáků k užívání alkoholických nápojů.

12. V případě podezření na intoxikaci žáka může pedagogický pracovník provést orientační test na přítomnost alkoholu (dechová zkouška), ale pouze na základě předem získaného souhlasu zákonného zástupce nebo zletilého žáka či studenta s orientačním testováním žáka na přítomnost alkoholu. Pokud je výsledek testu pozitivní, postupuje pedagogický pracovník obdobným postupem jako je uvedeno od bodu 3. O události sepíše pedagogický pracovník stručný záznam s vyjádřením žáka.

13. Obdobný postup zvolí pedagogický pracovník i v případě příchodu žáka do školy pod vlivem alkoholu, resp. kdy nelze prokázat, že se žák intoxikoval ve škole.

Nález alkoholu ve škole

1. V případě, kdy pracovníci školy **naleznou v prostorách** školy **alkohol,** postupují takto:

a. Tekutinu nepodrobují žádnému testu ke zjištění jeho chemické struktury.

b. O nálezu ihned uvědomí vedení školy.

c. Nalezenou tekutinu uloží u vedení školy pro případ usvědčujícího důkazu.

d. Zpracují stručný záznam o události.

2. V případě, kdy pracovníci školy **zadrží u některého žáka alkohol**, postupují takto:

a) Zabavenou tekutinu nepodrobují žádnému testu ke zjištění její chemické struktury.

b) O nálezu ihned uvědomí vedení školy.

c) O nálezu sepíší stručný záznam, s vyjádřením žáka, u kterého byl alkohol nalezen, datum, místo a čas nálezu a jméno žáka.

d) Zápis podepíše i žák, u kterého byl alkohol nalezen (nebo který jej odevzdal). V případě, že podepsat odmítá, uvede pracovník tuto skutečnost do zápisu. Zápisu a rozhovoru se žákem je přítomen/na ředitel/ka školy nebo její/jeho zástupce.

e) Zápis záznamu založí školní metodik prevence do své agendy.

f) O nálezu vyrozumí zákonného zástupce žáka, a v případě, že se jedná o opakovaný nález u téhož žáka, i orgán sociálně-právní ochrany dítěte, kterým je obecní úřad obce s rozšířenou působností.

g) V případě podezření, že alkohol obsahuje i jiné příměsi a byl nalezen u žáka, který se jím intoxikoval, předají zajištěnou tekutinu přivolanému lékaři.

Omamné a psychotropní látky (OPL)

Krizový plán při konzumaci omamných a psychotropních látek (OPL) ve škole

1. V případě, kdy je žák přistižen při konzumaci OPL v prostorách školy nebo v době školního vyučování, či v rámci akcí školou pořádaných, je primárně nutné mu v další konzumaci zabránit.

2. Návykovou látku je třeba žákovi odebrat a zajistit ji, aby nemohl v konzumaci pokračovat.

3. Podle závažnosti momentálního stavu žáka, případně dalších okolností, pedagogický pracovník posoudí, jestli mu nehrozí nějaké nebezpečí.

4. V případě, kdy je žák pod vlivem OPL do té míry, že je ohrožen na zdraví a životě, zajistí škola nezbytnou pomoc a péči a volá lékařskou službu první pomoci.

5. Jestliže akutní nebezpečí nehrozí, postupuje pedagogický pracovník podle školního řádu školy. Především ihned zajistí vyjádření žáka a vyrozumí vedení školy.

6. V případě, že žák není schopen pokračovat ve vyučování, vyrozumí škola ihned zákonného zástupce a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole.

7. V případě, že žák není schopný dbát pokynů zaměstnanců školy, vyrozumí škola ihned zákonného zástupce a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole.

8. Jestliže není zákonný zástupce dostupný, vyrozumí škola orgán sociálně právní ochrany a vyčká jeho pokynů. Škola může od orgánu sociálně-právní ochrany obce vyžadovat pomoc.

9. Zákonnému zástupci ohlásí škola skutečnost, že žák konzumoval OPL ve škole i v případě, kdy je žák schopen výuky (dbát pokynů pracovníků školy).

10. Současně splní oznamovací povinnost k orgánu sociálně-právní ochrany dítěte. Oznamovacím místem je příslušný odbor obce s rozšířenou působností podle místa bydliště dítěte.

11. V případě uživatelova zájmu nebo zájmu jeho zákonných zástupců, poskytne škola informace o možnostech odborné pomoci při řešení takové situace.

12. Z konzumace OPL ve škole je třeba vyvodit sankce stanovené školním řádem. Nicméně je nutné rozlišovat distributora od uživatele. Uživatel je nebezpečný pouze sobě, distributor všem. Distribuce je trestným činem, užívání OPL je porušením školního řádu.

13. Navádění jiných žáků k užívání návykových látek je považováno rovněž za nebezpečné a protiprávní jednání.

14. V případě podezření na intoxikaci žáka může pedagogický pracovník provést orientační test na přítomnost OPL (zkouška ze slin), ale pouze na základě předem získaného souhlasu zákonného zástupce, resp. žáka staršího 18 let s orientačním testováním žáka na přítomnost OPL. Pokud je výsledek testu pozitivní, postupuje pedagogický pracovník obdobným postupem jako je uvedeno od bodu 3. O události sepíše pedagogický pracovník stručný záznam s vyjádřením žáka.

15. Obdobný postup zvolí pedagogický pracovník i v případě příchodu žáka do školy pod vlivem OPL, resp. kdy nelze prokázat, že se žák intoxikoval ve škole.

Distribuce OPL ve škole

1. Distribuce OPL je v České republice považována za protiprávní jednání. Je proto zakázána a může být kvalifikována jako trestný čin. Množství, které žák distribuuje, není nijak rozhodující.

2. Přechovávání OPL je také vždy protiprávním jednáním. Množství, které u sebe žák v danou chvíli má, je rozhodující pro to, aby toto protiprávní jednání bylo blíže specifikováno buď jako přestupek nebo v případě množství většího než malého jako trestný čin, ale toto množství nemusí mít žádný vliv na kázeňský postih, který je stanovený školním řádem.

3. Jestliže má pracovník školy důvodné podezření, že ve škole došlo k distribuci OPL, musí o této skutečnosti škola vždy vyrozumět místně příslušné oddělení Policie ČR, protože se jedná o podezření ze spáchání trestného činu.

4. Pokud v rámci tohoto podezření zajistí pracovníci školy nějakou látku, postupují způsobem popsaným níže.

Nález OPL ve škole

V případě, kdy pracovníci **školy naleznou v prostorách školy látku, kterou považují za omamnou nebo psychotropní**, postupují takto:

1. Látku nepodrobují žádnému testu ke zjištění její chemické struktury. O nálezu ihned uvědomí vedení školy.

2. Za přítomnosti dalšího pracovníka školy vloží látku do obálky, napíší datum, čas a místo nálezu. Obálku přelepí, přelep opatří razítkem školy a svým podpisem a uschovají ji do školního trezoru.

3. O nálezu vyrozumí Policii ČR, která provede identifikaci a zajištění podezřelé látky.

V případě, kdy pracovníci školy **zadrží u některého žáka látku, kterou považují za omamnou nebo psychotropní**, postupují takto:

1. Zabavenou látku nepodrobují žádnému testu ke zjištění její chemické struktury.

2. O nálezu ihned uvědomí vedení školy.

3. O nálezu sepíší stručný záznam s vyjádřením žáka, u kterého byla látka nalezena, datum, místo a čas nálezu a jméno žáka. Zápis podepíše i žák, u kterého byla látka nalezena (nebo který látku odevzdal). V případě, že podepsat odmítá, uvede pracovník tuto skutečnost do zápisu. Zápisu a rozhovoru se žákem je přítomen/na ředitel/ka školy nebo její/jeho zástupce.

4. O nálezu vyrozumí Policii ČR, která provede identifikaci a zajištění podezřelé látky a informuje zákonného zástupce žáka.

5. V případě, že je látka nalezena u žáka, který se jí intoxikoval, předají látku zajištěnou výše uvedeným postupem, přivolanému lékaři. Může to usnadnit léčbu, neboť u řady jedů jsou známy protijedy. Další postup nutný k identifikaci látky pak zajistí Policie ČR.

6. V případě, kdy pracovníci školy mají podezření, že **některý z žáků** má nějakou **OPL u sebe**, postupují takto:

a) jedná se o podezření ze spáchání trestného činu nebo přestupku, a proto řešení této situace spadá do kompetence Policie ČR,

b) bezodkladně vyrozumí Policii ČR, zkonzultují s ní další postup a informují zákonného zástupce žáka,

c) žáka izolují od ostatních a do příjezdu Policie ČR je nutné mít ho pod dohledem. U žáka v žádném případě neprovádějí osobní prohlídku nebo prohlídku jeho věcí.

Vandalismus a krádeže v prostředí školy

Krizový plán pro vandalismu a krádežím

Jak postupovat preventivně proti krádežím

1. Ve školním řádu uvést, že krádeže jsou protiprávním jednáním a jakmile se škola o takovém jednání dozví, bude tuto skutečnost hlásit orgánům činným v trestním řízení, nebo doporučí poškozenému (jeho zákonnému zástupci), aby se na tyto orgány obrátil.

2. Upozornit žáky a jejich zákonné zástupce, že nošení cenných věcí (zejména věcí malých rozměrů) do školy je rizikové chování, které může vést k jejich odcizení. Škola ve školním řádu, školské zařízení ve vnitřním řádu:

a) zdůrazní, že (cenné) věci, které nesouvisí s vyučováním a vzděláváním nemají žáci do školy nebo školského zařízení nosit

b) nebo ředitel školy ve školním řádu určí způsob zajištění těchto předmětů na určeném místě.

3. Vést žáky k tomu, aby dokázali protiprávní jednání rozpoznat, byli všímaví vůči svému okolí a v případě, kdy budou svědky takového jednání, ohlásili věc pedagogickému pracovníkovi školy.

Krizový plán, jak postupovat při nahlášení krádeže žákem

1. O události pořídit záznam na základě výpovědi poškozeného.

2. Věc předat orgánům činným v trestním řízení (ohlásit na místní nebo obvodní oddělení Policie ČR), nebo poučit poškozeného žáka (jeho zákonného zástupce), že má tuto možnost.

3. V případě, že je znám pachatel, je třeba nahlásit věc orgánu sociálně-právní ochrany (byl-li pachatel mladší 18 let) a současně věc předat orgánům činným v trestním řízení.

Jak postupovat preventivně proti vandalismu

1. Ve školním řádu uvést, že každý je odpovědný za škody, které svým jednáním způsobil, a proto po něm bude škola požadovat náhradu, jestliže škodu způsobil úmyslně nebo z nedbalosti.

2. V poučeních o bezpečnosti a ochraně zdraví je třeba se problematice vzniklých škod věnovat a žáky opakovaně upozorňovat na jednání, které k poškození majetku vede a jak se takovému jednání vyhnout.

Krizový plán, jak postupovat při vzniku škody

1. Jakmile vznikne škoda na školním majetku, je třeba o celé záležitosti vyhotovit záznam a pokusit se odhalit viníka.

2. V případě, že viníka škola zná, může na něm (jeho zákonném zástupci) vymáhat náhradu škody.

3. V případě, že nedojde mezi zákonnými zástupci nezletilého dítěte a školou k dohodě o náhradu škody, může škola vymáhat náhradu soudní cestou.

Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte (CAN – Child Abuse and Neglect)

Legislativní rámec – oznamovací povinnost

Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník v paragrafech 364 až 368 stanovuje povinnosti, které má každá fyzická osoba v případě podněcování, schvalování, nadržování, nepřekažení a neoznámení trestného činu. Paragrafy se vztahují na celou škálu trestných činů, oblast násilných činů páchaných na dětech a na týrání dítěte nevyjímaje.

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí chrání učitele při jeho postupu na ochranu práv dítěte. Je zde přímo vyzýván k tomu, aby v případě podezření na týrání žáka kontaktoval odborníky. Učitelé by se tedy neměli obávat, že udělají kroky, které budou mimo jejich kompetenci. To, aby se pokusili týranému dítěti co nejúčinněji pomoci, se tak stává nejen součástí zákonné povinnosti, ale i jejich profesionality.

Zákon určuje jako povinnost různým institucím, mimo jiné i škole a školskému zařízení, nahlásit případ ohrožení zdraví nebo života dítěte, a to i tehdy, když se objeví pouze podezření na trestný čin. (U fyzických osob je tento postup formulován jako právo, nikoliv jako povinnost.) Zatímco tedy u trestního zákona je potřeba vycházet z hodnověrného, tedy doloženého předpokladu, v případě zákona 359 stačí mít jen podezření.

Pozor na skutečnost o neoznámení trestného činu a nepřekažení trestného činu - týrání svěřené osoby dle ustanovení § 198 trestního zákoníku spadá mezi trestné činy vyjmenované jak v nepřekažení trestného činu (§ 367 TZ) tak v neoznámení trestného činu (§368 TZ). Tím, že nekontaktujeme-li orgány činné v trestním řízení, v případě, že už jsme se hodnověrným způsobem dozvěděli o týrání svěřené osoby, můžeme být sami pachatelé trestných činů nepřekažení trestného činu a neoznámení trestného činu.

Cíl řešení

Cílem musí být předejít vzniku traumatizace dítěte, zabránit pokračování a zabránit rozvoji dlouhodobých zdravotních, sociál. a psychologických následky.

Rozpoznání problému

Změny v chování dítěte

1. celková stísněnost a nezájem o dění kolem

2. zvýšená opatrnost v kontaktu s dospělými

3. úzkost a vyděšené reakce v přítomnosti konkrétních dospělých osob nebo v situaci, kdy je dítě s dospělým samo

4. vyhýbání se školním a mimoškolním aktivitám

5. nápadně lhostejné postoje, výroky typu „mně je to jedno“

6. agresivní napadání a šikanování vrstevníků

7. zvýšená citová dráždivost a agresivní projevy na sebemenší podněty

8. potíže se soustředěním a zhoršení prospěchu ve škole

9. váhání s odchodem domů po vyučování

10. neomluvené absence ve škole

11. odmítání jídla nebo přejídání

12. sebepoškozování

13. útěky z domova

Známky na těle dítěte

1. opakovaná zranění včetně zlomenin

2. modřiny

3. řezné rány

4. otoky částí těla, například rtů, tváří, zápěstí

5. stopy po svazování

6. otisky různých předmětů na těle

7. natrhnutí ucha

8. otisky dlaně a prstů

9. stopy po opaření nebo popálení cigaretou

Tělesné týrání a jeho rozpoznání

a) aktivní (bití a jiné agresivní formy napadání dítěte)

b) pasivní

Některé známky zanedbávání:

1. trvalý hlad

2. podvýživa

3. chudá slovní zásoba

4. špatná hygiena

5. zkažené zuby a časté záněty dásní

6. dítě není očkované proti nemocím

7. nevhodné oblečení vzhledem k počasí

8. nedostatek dohledu – dítě je večer doma samo, venku pobývá dlouho do tmy a bez dozoru apod.

9. vyčerpanost, přepracovanost

10. s dítětem se nikdo neučí, nezajímá se o jeho školní povinnosti

11. vyhození z domova

Některé projevy zanedbávaného dítěte:

1. má chudé nebo velmi špatné vztahy s rodiči

2. touží po citu a pozornosti jakéhokoliv dospělého (nedělá rozdíly mezi blízkými a cizími lidmi, vrhá se k cizím dospělým, odešlo by s nimi)

3. je neobvykle unavené až apatické, někdy naopak nezvládnutelné

4. všechno jí hltavě a hladově

5. chodí za školu nebo do ní chodí pozdě

6. má potíže s učením

7. zdráhá se odcházet domů

8. houpá se, cucá věci nebo prsty, kýve hlavou

9. žebrá o jídlo, peníze nebo jiné věci

Kdo zajišťuje:

1. školní metodik prevence s výchovným poradcem

2. školní psycholog

3. třídní učitel,

4. školské poradenské zařízení, 34

5. pediatr,

6. orgán sociálně právní ochrany dítěte

7. vždy informován ředitel školy/šk. zařízení

Krizový plán – jak postupovat při podezření na zneužívání či zanedbávání dítěte

Náhlé změny jako alarm

1. náhlé podstatné zhoršení prospěchu žáka – je mu úplně jedno, zda dostane dobrou, nebo špatnou známku

2. veselého dítěte se často stane úzkostný, neprůbojný žák

3. nejrůznější problémy ve vztazích se spolužáky – dítě, které bylo dříve kamarádské, se ostatních straní nebo se může naopak začít chovat vůči nim agresivně

4. mohou se projevit poruchy v pravidelných návycích – spaní (do školy chodí pozdě) nebo stravování (při obědě opakovaně nedojídá).

5. různé modřiny, odřeniny či nezvyklá únava či apatie žáka.

6. méně viditelné signály potíže při sezení v lavici

Při podezření na syndrom týraného dítěte (CAN)

1. Navázat užší kontakt.

2. Dotázat se v soukromí na příčinu modřin nebo pozdních odchodů ze školy - pro lepší atmosféru - nabídnout žákovi nějaké pohoštění, čaj, rozhovor vést nejdříve zeširoka – nedoporučuje se při takovémto osobním rozhovoru věnovat se problému okamžitě.

Při nedůvěřivosti dítěte

1. Především v situaci, kdy se učiteli nedaří navázat komunikaci s žákem, je dobré obrátit se na pedagogicko-psychologickou poradnu.

2. Jednou z možností je, že učitel žákovi, který se nechce se svým problémem svěřit, doporučí, aby se obrátil na Linku bezpečí – po telefonu možné popovídat anonymně

3. Obrátit se na spolužáky nebo sourozence a zeptat se na možnou příčinu obtíží. Vystoupení týraného dítěte z anonymity je to nejtěžší – má mluvit o tom, jak mu ubližují jeho nejbližší.

Pozvání rodičů do školy

Rodiči by měl okomentovat problémy, které učitel u dítěte vypozoroval – učitel může z chování rodiče nepřímo poznat, zda v rodině k týrání nedochází, vyloučí školní šikanu, zjistí sociální prostředí

Spolupráce s odborníky:

Nedoporučuje se kontaktovat jen pediatra – dítě chodí v doprovodu rodičů

Domluva s poradnou na kontaktu s dítětem bez účasti rodičů – přijatelné porušení pravidel – priorita pomoci dítěti

Kontaktovat OSPOD – vedou registr problémových rodin.

Základní informace – tabu zóny

Každé dítě by se mělo co nejdříve seznámit, co představují takzvané tabu zóny na jeho těle, mělo by vědět, na koho se obrátit a kam zavolat, pokud mu někdo začne ubližovat nebo i když má jen pochybnosti o správnosti chování svých blízkých k vlastní osobě.

Krizový plán – jak řešit sexuální zneužívání

Sexuální zneužívání – je každé nepřiměřené vystavení dítěte sexuálnímu činu nebo chování, které vede k uspokojování potřeb zneuživatele.

Pohlavní zneužívání je závažným trestným činem proti lidské důstojnosti, na který se vztahuje povinnost překazit jej (v souladu s trestním zákoníkem). Překazit znamená, že zabráníte páchání nebo dokončení takového jednání (oznámit orgánům činným v trestním řízení).

Co dělat když:

Dítě se mi svěří osobně

1. uvědomit si, že jde o velmi citlivou záležitost

2. seznámit s tím co nejužší okruh dalších osob

3. pokud se zneužívání dopouští rodič, není žádoucí informovat ho o tom, že se vám dítě svěřilo

4. komunikovat s dítětem – podrobnější vyšetřování nechat na psychologovi a policii

5. vhodně dítěti sdělit, že skutečnost musíte ohlásit na policii

6. ohlásit na policii a OSPOD

7. ocenit dítě, že za vámi přišlo a ujistit ho, že pro ně uděláte všechno, co je ve vašich silách36

8. jestliže dítě nechce, abyste věc ohlásili, situaci konzultujte s odborníkem, ale od oznámení události vás to nesmí odradit

Zjištění vyplývající ze školní ankety nebo otazníku

1. Dítě se vyjadřuje někdy v náznacích a nejasně – velmi důležité porozumět tomu, co říká.

2. Navázat o přestávce nebo po vyučování rozhovor – nebudit nežádoucí pozornost. Jestliže mám při potvrzení domněnku – postupovat viz výše

Nevyslýchejte ho a nepodsouvejte mu své názory, nechejte ho volně vyprávět.

Informace od spolužáků nebo z jiných zdrojů

1. Porovnat s vlastním pozorováním.

2. Pokusit se s dítětem navázat rozhovor, ale do ničeho ho nenutit.

3. Prostředníkovi říct, že je důležité, aby za vámi přišlo zneužívané dítě samo.

4. Nevyšetřovat a nijak nepátrat.

Jestliže si nejste jistí, oznamte věc orgánu sociálně-právní ochrany, který ji prošetří.

Dítě je obětí sexuálního napadení cestou do (ze) školy neznámou osobou

1. Oznámení policii, rodičům a orgánu sociálně-právní ochrany dítěte.

2. Dítě neopouštět až do příchodu rodičů.

Kontakty pomoci:

Linka bezpečí, tel: 116111,

Dětské krizové centrum, Linka důvěry DKC 241 484 149 nebo mobil 777 715 215

Internetová poradna: problem@ditekrize.cz

Linka důvěry RIAPS: 222 580 697, linka@mcssp.cz

Poruchy příjmu potravy (PPP)

Mentální bulimie, mentální anorexie a záchvatovité přejídání se

Mentální bulimii – neodolatelná touha po jídle, která má za následek opakované záchvaty přejídání se, doprovázené nutkavou tendencí zbavit se požité potravy násilím (zvracení).

Mentální anorexie – patologický strach z obezity spojeným s odmítáním potravy, s následkem ohrožení zdraví, a dokonce hrozbě smrti.

Záchvatovité přejídání se – neodolatelná touha po jídle, která má za následek opakované záchvaty přejídání se, děti se většinou potravy nezbavují.

U dívek se vyskytují PPP 10 krát více než u chlapců.

Dívky a chlapci s PPP:

a. Dívky a chlapci postižení mentální anorexii - bezproblémové a konformní, svědomité a zodpovědné, nejisté a mají nízké sebevědomí, spíše introvertní a senzitivní.

b. Dívky a chlapci trpící mentální bulimii impulzivní a neschopné sebeovládání, nejisté a závislé na názorech jiných lidí.

Podezření na poruchy příjmu potravy

Programy zaměřené na zdravou výživu, péči o duševní zdraví mládeže a zdravý životní styl, bezpečnou a udržitelnou redukci nadváhy.

Typ prevence:

Všeobecná prevence: výchova k přiměřenosti a umírněnosti v postojích, důraz na nebezpečí jednostranných nebo extrémních postojů ve výživě, životním stylu, ve sportu.

Dobrá školní jídelna, naopak omezení automatů na sladkosti, slazené nápoje ve školách.

Specifická: nebezpečí a neúčinnost redukčních diet

Doporučené postupy a metody z hlediska pedagoga:

1. včasná intervence u rizikových jedinců (rychle zhubnul, zvrací s jakoukoli argumentací), interaktivní programy,

2. rozvoj všeobecných aktivit, zájmů

3. předcházet šikaně pro vzhled, oblečení, tělesný výkon, to, co jí nebo pije.

4. rozšířit nabídku vhodných, konkrétních materiálů (svépomocné příručky jak zvládat anorexii, bulimii) pro nemocné a jejich rodin. příslušníky. 38

Neúčinná je mechanická prezentace informací o PPP a o protagonistech světa dospívajících, kteří trpí PPP (jen vede k nápodobě).

Důležité – nezdůrazňovat některé informace, které by mohly vzbudit zájem o amfetaminy, prostředky na hubnutí, kouření, jen pro jejich vliv na redukci tělesné hmotnosti.

Krizový plán – co dělat v případě podezření na poruchy příjmu potravy

Kontaktovat:

Pediatra, rodiče:

1. vždy, když dítě výrazněji zhubne,

2. opakovaně bylo přistiženo, že zvrací (stačí informace od vrstevníků)

3. sebepoškozuje se.

Rodiče, i když dítě nechodí do školní jídelny.

Zprostředkovat kontakt s odborníky – psychologem, psychiatrem.

Kontakty pomoci:

Anabell – občanské sdružení (posta@anabell.cz)

Krizové centrum RIAPS

Linky důvěry

Síť organizace STOB (redukce nadváhy – programy pro rodiny)

Fórum zdravé výživy: www.fzv.cz

Sekty a nová náboženská hnutí

Znaky:

1. izolovanost, relativní uzavřenost

2. posilování pocitu výlučnosti

3. udržování nonkonformního opozičního postavení

4. touha po zbudování ideálního společenství

5. zdůrazňování etických rozměrů náboženského života

6. autoritativní systém řízení

7. existence jednotného a vysvětlujícího univerzálního klíče

8. eklekticismus (nedržení se hodnotových systémů, ale vybírání určitých prvků, které se jedinci, či skupině zdají být nejlepší)

Některá z možných dělení náboženských hnutí a sekt:

- hnutí vycházející z křesťanství (např.: Letniční hnutí, Církev sjednocení – moonisté,)
- hnutí vycházející z judaismu (např.: rastafariánství)
- hnutí vycházející z hinduismu (např.: Šrí Činmoj, Osho)
- hnutí vycházející ze sikhismu (např.: Misie Božího světla)
- hnutí vycházející z buddhismu (např.: Ničiren šóšú, Angažovaný buddhismus)
- hnutí vycházející z okultismu (např.: Hnutí grálu, Kulty UFO)
- Nábožensko-psychoterapeutická hnutí (např.: Scientologie)
- New Age (Novopohanství)

Krizový plán – co dělat při podezření na působení sekty na dítě:

U každého podezření o výskytu daného jevu by měly být vždy informovány tyto osoby:

• ředitel školy/školského zařízení

• rodiče/zákonný zástupce

• třídní učitel

V odůvodněných případech je možné kontaktovat tato pracoviště:

• školní poradenské pracoviště (školní psycholog, školní metodik prevence, výchovný poradce, speciální pedagog)

• PPP (pedagogicko-psychologická poradna)

• SVP (střediska výchovné péče)

• OSPOD (oddělení sociálně právní ochrany dětí)

• Policie ČR

• Linka důvěry

Jak vést rozhovor s dítětem:

1. Pokud je rodina členem společenství se znaky sekty a není podezření na zanedbávání péče či jiný trestný čin vůči dítěti, není možné ze strany pedagoga ovlivnit zapojení dítěte do tohoto společenství.

2. Pedagog si musí stanovit své cíle, kterých může ve své pomoci dosáhnout (zejména předávat informace o rizicích sekt, nerozbít s dítětem vzájemný vztah apod.).

3. Je nutné, aby si pedagog zachoval chladnou hlavu a vyhnul se nepřiměřenému tlaku na žáka; čím větší je tlak ze strany pedagoga, tím větší je destrukce vztahu ve směru k dítěti i od něj.

4. Nesnažit se „pravdivě argumentovat“, je to zbytečné.

5. Zachovat si „životní optimismus“ (vyhledat jiné pedagogy, co mají stejný problém ve třídě, radit se s nimi, sdílet i jejich názory, snažit se být přes veškeré vyčerpání trpělivý a vyčkávat, nezapomenout stále žít také „svůj“ život).

Obecná doporučení pedagogům, když budou žáky seznamovat s působením náboženských hnutí a sekt

• vždy naslouchat svým žákům a studentům, mít přehled o tom, jaké jsou mezi nimi aktuální informace – tedy co čtou, co poslouchají nebo co sledují v televizi;

• nikdy striktně neodsuzovat, spíše vysvětlovat a snažit se o posilování pouta důvěry;

• vyhýbat se tabuizování některých témat

• snažit se vždy poskytovat co nejobjektivnější informace za využití všech dostupných uvedených zdrojů;

• nesnažit se vnucovat „správný“ pohled na věc a nechat zaznít i jiné názory – nejlépe v moderované diskusi;

• nikdy nezesměšňovat (nejen mediální) „idoly“;

• při podezření na nějaký problém z této oblasti se snažit získat co nejvíce informací před zahájením jednání a následně případně kontaktovat odborníky

Nošení náboženských symbolů

Žák/yně může ve školním prostředí nosit/užívat náboženské symboly, avšak jen tehdy, pokud nezvyšují riziko ohrožení zdraví žáka či ostatních, či neznemožňují výkon určité činnosti.

Nedoporučuje se tak např. nošení řetízků při hodinách tělesné výchovy aj. Nošení muslimských šátků (hidžábu) by nemělo ohrožovat bezpečnost nositelek atd.

Příslušnost k subkultuře

Subkultury jsou přirozenou součástí života dospívajících. Dítě se k nim upíná cca od 13. roku života. V rámci psychického vývoje tato příslušnost představuje důležitou součást přechodu mezi dětstvím a dospělostí.

Rozlišujeme dvě různé formy příslušnosti k subkulturám vycházející z vývoje identity

1) Zástupné ztotožnění – zpravidla dočasná příslušnost k dané skupině, naivní ztotožnění se s hodnotami, možná fluktuace mezi jednotlivými subkulturami

2) Pravé ztotožnění – relativně stálá příslušnost, častá je aktivní angažovanost v realizaci společných akcí apod.

Příklady subkultur:

(podrobnější informace např. v dokumentu Čj.: MSMT 1999/2015)

Anarchistické hnutí, Emo, Gothic/Witch, Hip - Hop, Punk, Ska/Reggae, RPG komunity / síťové PC hry, Skinheads

Krizový plán – příslušnost k subkultuře a z toho vyplývající nevhodné chování žáka

1. Snažit se akceptovat příslušnost žáka k subkultuře jako jeho vývojovou potřebu, nezesměšňovat a nevhodně nekomentovat

2. Kritizovat chování, nikoliv subkulturu: případnou kritiku směřovat na daného jedince a jeho chování

3. Snažit se o dané subkultuře něco dovědět – pomůže to v komunikaci s daným jedincem.

4. Nabídnout pomocnou ruku a dát jasné hranice nepřijatelným formám chování. Pokud tento přístup nebude účinný, pak je třeba situaci řešit společně s rodiči/zákonnými zástupci a poradenským zařízením.

Samotná příslušnost k subkultuře ještě neznamená rizikové chování.

Specifická intervence je řízena povahou rizikového chování (viz doporučený postup při závislosti na návykových látkách, záškoláctví apod.).

Dítě jako svědek domácího násilí

Domácí násilí řadíme mezi typy rizikového chování, které mohou ohrozit zdravý vývoj žáků a mít nepřímé dopady do chování žáků.

Rodina, v níž se odehrává domácí násilí, představuje rizikové prostředí, které má přímé dopady na všechny členy rodinného systému, zejména pak na děti. Negativně ovlivňuje vývoj dětí a mladistvých zejména v oblasti psychické, sociální a emocionální a promítá se do chování dítěte.

Klíčové charakteristiky domácího násilí:

• Je opakované.

• Je neveřejné, probíhá v soukromí domácnosti.

• Eskaluje. Domácí násilí se stupňuje jak ve svých formách (od urážek a ponižování až k fyzickému násilí), tak i ve své hloubce (od první facky až po velice brutální napadání, jež může vést k ohrožení na životě).

• Role oběti a agresora jsou jasně rozdělené, nezaměňují se.

• Zcela zásadní pro identifikaci násilí je zneužívání moci a kontroly, která v oběti vzbuzuje strach.

• Pachatel bývá násilný většinou jen ke své oběti, nikoli navenek, mívá „dvojí tvář“. Okolí se může jevit sympatický. Pouze část pachatelů je agresivní i navenek.

• Pachatel považuje svoje chování za ospravedlnitelné, má pocit nároku na takové chování.

• K domácímu násilí dochází v cyklech: znamená to, že se střídají období vzrůstání napětí a násilí, období relativního klidu a opětovného narůstání tenze a opětovného násilí.

• Chování oběti je zaměřeno na zajištění přežití (např. minimalizace nebo snižování násilí, přebírání odpovědnosti za násilí, ochrana násilníka, setrvávání v násilném vztahu).

Typy domácího násilí:

a) **Psychické násilí** – zastrašování, výhružky; zvýšená kontrola; ponižování a neustále kritizování; odpírání spánku, sledování, vyhrožování sebevraždou, zpochybňování hodnoty jedince a jeho hodnot i duševního zdraví; vyhrožování a vydírání; nucení k naprosté poslušnosti aj.

Agresor v rámci psychického násilí mnohdy využívá i další osoby (vyhrožování, že děti nebude mít druhá osoba ráda, že jimi opovrhuje; ponižování a urážení např. rodičů; vyhrožování násilím vůči dalším blízkým osobám aj.).

Psychické násilí má silné dopady na sebehodnocení a sebevědomí oběti, která obvykle po čase přijme sebeobraz, který jí vnucuje agresor. To velmi snižuje schopnost danou situaci řešit a opustit agresora.

b) **Fyzické násilí** – jakékoli opakované, násilné projevy mezi blízkými osobami, kdy jedna osoba je vždy obětí, druhá agresorem. Fyzické násilí může i nemusí zanechávat viditelné následky. Může vést k vážnému ohrožení zdraví i života jedince, vždy negativně ovlivňuje jeho psychiku.

c) **Sexuální násilí/zneužívání** – nejčastější znásilnění, donucení k odmítaným sexuálním praktikám, osahávání aj., může mít ale i verbální podobu spočívající ve slovní produkci se sexuálním podtextem nebo v nucení ke sledování pornografie apod. Agresor často zneužívá závislého postavení oběti.

d) **Ekonomické zneužívání** – zamezení přístupu k jakýmkoli prostředkům, v systematickém nátlaku např. v nátlaku na přepsání nemovitých statků, nucení k převzetí dluhů aj.

e) **Sociální násilí/izolace** – formu psychického násilí. Agresor oběť izolace oběti od její rodiny a přátel, zamezuje jí v kontaktu se světem (zákaz vycházek, odejmutí telefonu apod.), izoluje ji od informací o vnějším světě a veřejném dění.

Dlouhodobé důsledky domácího násilí (platí pro děti-oběti i děti-svědky):

Psychické důsledky:

• snížené sebevědomí, posttraumatická stresová porucha

• psychosomatická onemocnění, neurózy, poruchy osobnosti

• poruchy příjmu potravy, únik k závislostnímu chování, sebevražedné tendence

• CAN (Syndrom týraného a zneužívaného dítěte)

• regresivní chování

• opožděný psychomotorický vývoj

Důsledky v oblasti jednání a sociálních vztahů:

• bázlivost, nejistota

• izolace – nemají žádné kamarády nebo mají odstup ve vztazích

• tendence opakovat rodinné vzorce (přijetí role oběti X přijetí role násilníka – dítě napadá dospělou oběť i sourozence)

• nedůvěra k druhým (dospělým, mužům, ženám aj.)

• neschopnost navázat hlubší vztah, špatné dovednosti řešit konflikty

Typ rizikového chování	**Protektivní faktor**
Dítě se učí nezdravé způsoby vyjadřování hněvu a agrese.	Podpora dětí v dovednosti vyjádřit a pojmenovat emoce, a to i ty negativní jako agresi a vztek, přijatelným způsobem.
Přebírání vzorů chování z domova: postoj, že je normální nechat si násilí líbit nebo naopak, že pouze násilím dosáhnu toho, co chci.	Poznání a uvědomování si hranic. Kde končí moje hranice, co si už nenechám líbit a nebojím se to vyjádřit, stejně tak jako hranice druhých, které nesmím porušovat. Rozlišení, co je špatné a dobré, zdůraznění cesty od vzteku, agrese, až k trestnému činu. Zdůrazňovat dětem právo na pomoc, na vlastní bezpečnost.
Nepřebírání zodpovědnosti za své činy a svalování viny za vlastní neúspěchy a chyby na druhé.	Pochopení, že každý má vlastní zodpovědnost sám za sebe.
Mohou mít později potíže založit vlastní zdravé vztahy, pravděpodobnost ohrožení pokračováním násilí ve vlastním vztahu (např. chlapci z násilných rodin se mohou stát těmi, kdo týrají a naopak).	Prevence: hovořit o násilí ve vztazích, jak vypadá zdravý a nezdravý vztah, co je násilí, jak zvládat vztek.
Agresivita vůči vrstevníkům, zastrašování, šikana.	Posílení preventivních aktivit zaměřených na pozitivní vztahy ve třídě, netolerance

	agresivního jednání, šikany. Specifická práce např. školního psychologa s celou třídou.
Potíže s přizpůsobením; před násilím mohou zkoušet utéct – útěky z domova, úniky k drogám a alkoholu.	Posílení sebehodnocení (např. individuálně školní psycholog), ale i posilování zdravých vztahů ve třídě mezi vrstevníky. U svědka či oběti násilí specifická pomoc externě z rukou odborníka.

Krizový plán – pokud je dítě svědkem domácího násilí

Jak se vyvarovat chyb, pokud už s obětí hovoříte:

• Povzbuďte oběť, aby vyhledala pomoc v organizacích pomáhajících obětem domácího násilí.

• V případě náhlé traumatické situace doporučte vyhledat krizové centrum, např. Riaps.

• Uklidněte oběť, že nebudete o situaci hovořit s agresorem.

• Sdělte dospělé osobě (obvykle rodič neagresor), že ona musí ochránit své dítě před násilím.

• Jasně si vymezte, kdy už musíte situaci oznámit (Oddělení sociálně právní ochrany dětí – podezření na týrání dítěte).

Pokud se dítě samo svěří učiteli:

1. měl by mu učitel projevit důvěru, nebagatelizovat jeho sdělení, neobviňovat jej ze lži a podpořit jej.

2. Měl by jej informovat o tom, že se na domácí násilí (splní-li skutkovou podstatu trestného činu) vztahuje ohlašovací povinnost a on musí jednat v souladu s ní.

3. Není úlohou učitele domácí násilí „diagnostikovat“, ani intervenovat v rodině.

4. Rolí učitele je zprostředkovat dítěti potřebné informace a přizvat k řešení situace odborníky, kteří se dané problematice systematicky věnují.

5. Klaďte dítěti otevřené otázky, které umožňují, aby Vám svými slovy popsalo, co se stalo:

• Řekni mi, co se stalo…

• Co se stalo potom?

• Kde jsi přišel/a k této modřině?

Nepokládejte otázky, které:

• již obsahují domněnky, co se stalo nebo kdo to způsobil, např.: „Tu modřinu máš od toho, jak tě maminka uhodila?“

• opakují, co Vám již dítě řeklo, např.: „Jsi si jistý, že to byl strýček Pavel?“ (dítě si pak může myslet, že mu nevěříte)

• se dotazují na to, proč se to stalo (děti si pak často myslí, že je z násilí obviňujete)

Co by mělo v případném rozhovoru určitě zaznít

• Násilí a to, co se doma odehrává, není vinou dítěte.

• Za násilí nemohou ani sourozenci.

• Za násilí je odpovědný ten, kdo jej vykonává.

• Je velmi dobře, že se rozhodlo o situaci někomu říci.

• Nikdo nemá právo se k někomu chovat násilně a to ani v rodině, ani když je silnější, ani když je to rodič.

• Násilí dítě nemůže zastavit samo, ale jen s pomocí okolí, proto je tak důležité, že se svěřilo.

Pokud se na pedagoga obrátí rodič – oběť domácího násilí, měl by jej pedagog odkázat na další odborníky, kteří se této problematice věnují.

Nevhodné postupy při podezření na domácí násilí

Úlohou školy není intervence v rodině. V případě podezření na domácí násilí je zcela nevhodné řešit situaci s možným agresorem – tento postup by se mohl obrátit proti dítěti.

Škola nemůže poskytovat terapeutické služby.

Pedagog by se měl rovněž vyhnout postupům, které mohou dítě poškodit (stigmatizovat, traumatizovat jej apod.), jako je např.:

- otevřené řešení podezření před třídou;

- nepřiměřený tlak na dítě, aby hovořilo o problému doma;

- obvinění ze lži.

Jakmile kdokoliv ve škole dozví o násilí páchaném na dítěti, pak by toto jeho oznámení orgánům činným v trestním řízení mělo být bezodkladné. Souběžně je povinností školy informovat také orgán sociálně-právní ochrany dětí.

Co může dělat učitel, pokud má podezření na domácí násilí a zároveň týrání dítěte a rodiče odmítají se školou komunikovat?

Komunikovat s obětí domácího násilí a přimět jí situaci v zájmu dítěte řešit – například odkázáním na centra pomoci pro oběti domácího násilí.

Pokud přesto rodič odmítá komunikovat, má škola v případě podezření na trestný čin – **informovat policii**, **OSPOD** – sociální pracovnice může vyšetření dítěte psychologem nařídit. Psycholog ale nesmí dát zprávu o vyšetření učiteli bez informovaného souhlasu rodičů.

Podněty je možné dávat i přímo státnímu zastupitelství a jako oznamovatel žádat, aby byla škola informována o přijatých opatřeních ve lhůtě do 30 dnů.

Škola musí popsat skutečný stav, který je příčinou podezření na trestný čin a samozřejmě vychází z okolností a ze situace, z jaké se o podezření spáchání trestného činu dozvěděla. Pokud se později trestný čin neprokáže, nemůže být pracovník školy odsouzen za pomluvu. Navíc OSPOD musí zachovat mlčenlivost o oznamovateli. 48

Organizace nabízející pomoc obětem domácího násilí a jejich dětem

Neziskové organizace

Asociace pracovníků intervenčních center (adresář všech center v celé ČR): www.domaci-nasili.cz

DONA linka (nonstop telefonická linka): www.donalinka.cz

Bílý kruh bezpečí: www.bkb.cz

ROSA, (centrum pro ženy, oběti domácího násilí): www.rosa-os.cz (specializovaná poradna, azylový dům, telefonická krizová pomoc 602 246 102)

Adresář rodinných poraden: www.amrp.cz

Adresář občanských poraden: www.obcanskeporadny.cz

Adresář linek důvěry: www.capld.cz

Pomoc pro děti:

Dětské krizové centrum Praha www.ditekrize.cz

Terénní a komunitní sociální práce: 733 741 046

Linka bezpečí dětí a mládeže linkabezpeci.cz tel.: 116 111

Gaudia (program sociální inkluze pro násilné osoby a osoby mající problém se zvládáním agrese): www.gaudia.cz

Triangl – centrum pro rodinu - www.csspraha.cz/triangl -individuální terapie a poradenství pro děti, dospívající a dospělé klienty (vztahové, emoční, komunikační aj. potíže), adaptační a intervenční programy pro třídy ZŠ, profesní podpora pedagogům

Dům Tří přání - www.dumtriprani.cz

azylový dům, pomoc rodinám v přechodné krizi, pro děti se syndromem CAN

Sebepoškozování

Jako sebepoškozování se označuje jako autoagresivní chování, které na rozdíl od sebevraždy nemá fatální následky a které lze nejlépe chápat jako nezralou, maladaptivní odpověď na akutní anebo chronický stres, nezvladatelné emoce či myšlenkové pochody.

Nejčastěji pozorovaným sebepoškozujícím chováním je

• řezání (žiletkou, střepem atd.)

• pálení kůže.

Jinými formami jsou

• škrábání,

• píchání jehlou,

• rozrušování hojících se ran,

• značkování rozpáleným kovem nebo například značkovací pistolí,

• obrušování popálené kůže,

• kousání, údery, nárazy,

• dloubání, tahání kůže a vlasů/ochlupení a další.

Sebepoškozování se může týkat kterékoliv části těla, nejčastějším místem poškození však bývají ruce, zápěstí a stehna. Závažnost poškození může sahat od povrchových ran až po poranění vedoucí k trvalému znetvoření.

Motivem sebepoškozování bývá nejčastěji

• snaha zmírnit vnitřní napětí, snaha uniknout z nesnesitelné situace nebo neúnosného duševního stavu, snaha odstranit pocity viny, studu, dosažení pocitu očištění

• snaha získat pocit kontroly nad vlastním tělem a psychikou

• snaha dosáhnout pocitu uspokojení z tělesného prožitku bolesti nebo tepla krve

• tělesné vyjádření nevyslovitelných pocitů, vyjádření hněvu na sebe, např. za vlastní slabost nebo za nedostatek disciplíny

• odpoutání pozornosti od jiných problémů

• manifestace potřeb, demonstrace vlastní síly nebo dosažení péče a ochrany, získání pocitu bezpečí nebo jedinečnosti

• znovuprožití traumatu ve snaze o jeho zpracování

• dosažení poranění, která jsou viditelná a léčitelná na rozdíl od těch neviditelných duševních

• dosažení neatraktivnosti pro ostatní.

Možné znaky sebepoškozování:

• nevysvětlené popáleniny, řezné rány, jizvy a jiné shluky stop na kůži, běžným místem sebepoškození bývají paže, zápěstí a předloktí nedominantní horní končetiny, ale stopy sebepoškozování se mohou vyskytnout prakticky na kterékoliv části těla

• ročnímu období nepřiměřené oblečení (dlouhé rukávy a dlouhé kalhoty v létě), potítka a jiné krytí zápěstí, vyhýbání se aktivitám, které vyžadují odhalení těla (plavání, tělocvična), obvazy a náplasti

• netypické osobní věci (žiletky a jiné pomůcky, použitelné k řezání či úderům)

• nárůst známek deprese či úzkosti

• neuvěřitelné nebo neúplné historky jako odpověď na cílené dotazy

Krizový plán při sebepoškozování dítěte

1. Posoudit aktuální riziko závažného sebepoškození a v případě jeho přítomnosti odeslat dítě, event. i proti vůli rodičů, do spádového psychiatrického zařízení

2. Kontaktovat rodinu, systematická dlouhodobá spolupráce s rodinou

3. Předat dítě psychologovi v pedagogicko-psychologické poradně

4. Motivovat dítě a rodinu k návštěvě specialisty – krizové centrum, psychologická/psychiatrická ambulance

5. Stanovit jasně hranice a pravidla na půdě školy

6. Ideální přístup je takový, ve kterém je SP tolerováno, ale vede ke konkrétním důsledkům – například lze zavést pravidlo, že žák může za učitelem přijít kdykoliv, když pociťuje nutkání poškodit se, ale učitel se mu nebude věnovat, pokud se poškodí (za podmínky, že jiný dospělý, učitel či rodič zvládne akutní situaci s eventuálním ošetřením či zabráněním dalším následkům).

Nevhodný postup:

• snaha okamžitě odstranit sebepoškozující chování

• sankce a ignorace

Pedagog může v některých případech být nejdůležitějším dospělým motivujícím dítě ke změně, resp. vyhledání odborné pomoci. Na druhou stranu bez spolupráce s rodinou je jeho kompetence (ale i odpovědnost) limitovaná.

Ohlašovací povinnost se netýká přímo sebepoškozování, ale doprovodných problémů často SP doprovázejících – šikany, sexuálního zneužívání, zanedbávání péče, týrání dítěte (syndrom CAN) atd. – viz další kapitoly

Povinnosti hlášení podléhá navádění dětí k sebepoškození/sebevraždě (skupina poškozujících se, kyberšikana).

V případě přímého rizika závažného ublížení či ohrožení života (přímé riziko = žák drží ve škole žiletku a plánuje se řezat, mluví o sebevraždě atd./nepřímý předpoklad rizika = učitel objeví staré jizvy na zápěstí atd.)

• Psychiatrické oddělení či klinika spádové nemocnice, centrální příjem nejbližší psychiatrické léčebny – ideálně po předchozí telefonické konzultaci, namístě okamžitá, i nedobrovolná hospitalizace na psychiatrii – při odmítání hospitalizace bývá nutná asistence Policie ČR.

Kontakty pro případnou pomoc:

Pokud žák není aktuálně ohrožen závažným sebezraněním (platí pro žáky motivované k řešení situace a hledání pomoci, vynucená konzultace u odborníka málokdy přinese efekt)

1. **dostupná psychiatrická či psychologická ambulance** – ideálně s doporučením od dětského/dorostového lékaře, resp. po telefonickém objednání rodiči (nutno počítat s čekacími lhůtami, zejména pokud bude konzultace hrazena zdravotní pojišťovnou

2. **krizová centra** – netřeba doporučení zdravotnického zařízení, předchozí telefonická nebo e-mailová domluva vhodná, ale není nutná

a. Dětské krizové centrum

b. Krizové centrum RIAPS (tel. 222 580 697, nepřetržitý provoz)

c. Centrum krizové intervence Psychiatrické léčebny Praha-Bohnice (tel. 284016110, cki@plbohnice.cz)

d. Krizové centrum Spondea (tel. 541 235 511, 608 118 088, krizovapomoc@spondea.cz

3. **Linky důvěry** (níže jsou vybrány linky důvěry, na něž mohou volat děti i dospělí

• Linka Bezpečí – tel. 116 111, pomoc@linkabezpeci.cz

• Linka důvěry Centra krizové intervence PL Bohnice – tel. 284 016 666

• Linka důvěry Dětského krizového centra – tel. 241 484 149, problem@ditekrize.cz

• Linka důvěry RIAPS – tel. 222 580 697, linka@mcssp.cz

• **Terénní a komunitní sociální práce: 733 741 046**

• Telefonická krizová intervence KC Spondea – tel. 541 235 511, 608 118 088, chat www.chat.spondea.cz52

Patologické hráčství (gamblerství)

Gamblerství spočívá v častých opakovaných epizodách hazardní hry. Hazardní hra začíná ovládat život postiženého na úkor materiálních, rodinných a pracovních hodnot. Nejčastěji automaty, kasina, karetní hry, stírací losy, sportovní sázky apod. děti a mládež – automaty a sportovní sázení, pro starších je to ruleta a hraní v kasinech

Stádia rozvoje patologického hráčství

1. První stádium – vyhrávací.

2. Druhé stádium – získávají se črty chorobnosti, bývá označované jako prohrávací.

3. Třetí stádium – ztráta kontroly

Znaky:

1. čas strávený hraním narůstá,

2. časté jsou návštěvy heren,

3. člověk nedokáže s hrou přestat,

4. neodůvodněný optimismus,

5. zvyšování sázek,

6. delší čas věnovaný hře.

7. dítě má neomluvené hodiny ve škole, zanedbává školu a své povinnosti.

8. narůstání dluhy, půjčování si, problémy s vyrovnáváním dluhů

9. lži, krádeže, podvodů

10. deprese a časté myšlenky na sebevraždu a sebevražedné pokusy.

Počítače a internet

počítačové hry – nehazardní počítačové hry

Znaky:

• zanedbávání školy a školních povinností,

• zaostávání v sociálním vývoji

• rizika pro zdravý vývoj pohybového systému

Rizika:

1. prvek násilí a riskování,

2. internet jako prostředek k hazardní hře – ale je jasný přechod k patologickému hráčství a souvisejícím problémům,

3. internet – pornografie,

4. internetové diskuze skupiny – „chat“ – nadměrná účast v těchto diskuzích, kdy postižený člověk často zanedbává své reálné vztahy kvůli povrchovým kontaktům na internetu,

5. počítačové hry, mobilní telefonování, posílání sms - přežívání příjemných stavů a vztah - u predisponovaných osob - charakter psychické poruchy úzce související se závislostmi na návykových látkách.

Krizový plán – co dělat při zjištění patologického hráčství:

1. Promluvit si s dítětem.

2. Kontaktovat rodiče – nabídnout kontakty na odborníky.

3. Pokud rodiče nespolupracují, kontaktovat OSPOD. 54

Netolismus

Termínem netolismus označujeme závislost (závislostní chování či závislost na procesu) na tzv. virtuálních drogách. Mezi ně patří zejména:

• počítačové hry,

• sociální sítě,

• internetové služby (různé formy chatu),

• virální videa,

• mobilní telefony,

• televize aj.

Rizika spojená s netolismem:

Tělesná rizika

Tělesná rizika spojená s užíváním počítače - oblasti pohybového aparátu se projevují bolestí šíje, ramen, bederní páteře, drobných kloubů, zápěstí, zánět obalů šlach, zánět vlastní šlachy, zánět nekloubního výčnělku, bolesti očí, dále pak pálení, slzení očí, výskyt tiků, skvrny před očima, zarudlost očních víček a potíže při zaostřování při přenášení pohledu z blízkého na vzdálený cíl či naopak,bolesti hlavy.

Psychologická a sociální rizika - zhoršují se mezilidské vztahy v rodině, partnerských vztazích, ve škole, zhoršování školního prospěchu, zvyšuje se riziko závislostního chování, a to nejen ve vztahu k počítačům, ale také k alkoholu a ostatním drogám, zatěžování nervového systému vede k poruchám paměti a komunikačních schopností sklon k agresivitě, rvačkám, šikanování, nepřátelskému nebo podezíravému laděn, odtržení od reality (např. postupné odpoutání od reálných vztahů až jejich ztráta, narušené vnímání reálných následků vlastního chování).

K příznakům netolismu patří:

• méně vykonané práce,

• pocit prázdnoty, když není člověk u počítače,

• ztráta kontroly nad časem stráveným u počítače,

• brzké vstávání k počítači nebo ponocování u počítače,

• rostoucí nervozita a neklid, když člověk delší dobu nemůže hrát,

• přemýšlení o počítači, když ho člověk zrovna nepoužívá, 55

• kradení peněz na nákup her,

• stále více a více času potřebného k uspokojení ze hry,

• zkreslování, zatajování informací o své závislosti,

• hraní kvůli úniku od osobních problémů,

• narušené vztahy s rodinou,

• zanedbávání učení,

• opouštění dřívějších zájmů a přátel,

• zhoršující se školní výsledky.

Krizový plán při podezření na netolismus

1. Dokázat vzbudit důvěru a nabídnout adekvátní pomoc – zprostředkování kontaktů na odborná zařízení

2. Podpořit žáka při řešení obtížných situací, které mu jeho rizikové chování přináší.

3. Nutná je vždy spolupráce s kolegy, vedením a především rodiči/zákonnými zástupci žáka.

4. Doporučit rodičům, jak předcházet rozvoji netolismu:

• Sledujte, jaké hry děti hrají.

• Uvědomte si, že hry mají i kladné stránky, některé umožňují rozvíjet logiku, postřeh, schopnost orientace ve složité situaci, koordinaci očí a rukou, koncentraci, plánování, řešení problémů a další schopnosti.

Důležitý je výběr her a přiměřenost času jim věnovaného.

• Hrajte hry spolu s dítětem a potom si o nich povídejte – pomáháte tak rozlišovat fikci od reality.

• Stanovte striktní limity, kdy dítě může hrát a kdy ne.

• Dávejte pozor, aby dítě nehrálo hry u kamarádů.

• Zjistěte, zda dítě hraním počítačových her neutíká od nějakých problémů.

• V průběhu hraní veďte dítě k tomu, aby si po určité době (např. po hodině) udělalo přestávku, během ní o hře mluvte.

• Podporujte dítě v jiných zájmech.

• Předcházejte tomu, aby se dítě nudilo.

• Posilujte zdravé sebevědomí dítěte. 56

Pomoc lze hledat:

• pedagogicko-psychologická poradna

• středisko výchovné péče

• odborná zdravotnická zařízení

• nestátní organizace orientované na danou problematiku

www.saferinternet.cz

www.e-bezpeci.cz

www.nebudobet.cz

Záškoláctví

Za záškoláctví („chození za školu“) je považována neomluvená absence žáka (absenci žáka omlouvá pedagog, nikoliv rodič, a to na základě písemné žádosti zákonného zástupce vždy v souladu s pravidly školy o omlouvání absence) základní školy ve škole.

Jedná se o přestupek, kterým žák úmyslně zanedbává školní docházku.

Je chápáno jako porušení školního řádu (pravidel stanovených školou), současně jde o porušení školského zákona, který vymezuje povinnou školní docházku.

Možné dělení záškoláctví

• Pravé záškoláctví – žák se ve škole neukazuje, ale rodiče si myslí, že do školy chodí

• Záškoláctví s vědomím rodičů – rodič – odmítavý postoj ke škole nebo přílišná slabost ve vztahu k dítěti či závislosti na pomoci a podpoře dítěte v domácnosti

• Záškoláctví s klamáním rodičů – dítě přesvědčí rodiče o svých zdravotních obtížích, po které nemohou jít do školy a rodiče jim absenci omlouvají pro tyto zdravotní důvody

• Útěky ze školy – žák do školy přijde, na několik hodin odejde, přičemž zůstává v budově školy nebo ji na krátkou dobu opustí

• Odmítání školy – psychické obtíže, např. v důsledku problémů ve škole souvisejících s obtížností učiva, při strachu ze šikany, či výskytu školní fobie nebo deprese

Rizikové chování spojeno s dalšími rizikovými projevy chování-zneužívání návykových látek, netolismus, gambling, dětská kriminalita, prostituce aj.

Rizikové faktory

• příležitost k nelegální činnosti

• negativní vzory v okolí

• glorifikace rizik a negativního chování v médiích

• nízká úroveň vzdělání

• nezaměstnanost

• prostředí ohrožené sociálním vyloučením

• příslušnost k menšinám (zejména problematika romské menšiny)

• chudoba

• hledání náhradního uspokojení při citové deprivaci nebo neuspokojených základních psychických potřebách /potřeba uznání a pozornosti/

• volání o pomoc v tíživé akutní situaci – dítě je ve stresu

• disharmonický vývoj osobnosti, oploštěná emocionalita, výraznější egoismus, nedostatečná sebekontrola a vnitřní zábrany/, problémové chování přerůstá v poruchy chování

• projev jiné závažné psychické poruchy /schizofrenie, deprese/

• povyšování žáka s mimořádnými vědomostmi a schopnostmi

• vysoký počet žáků ve třídě

• nedostatečná příprava učitele, přetěžování učitele

• odpor ke škole u dětí s menším nadáním (jsou kárány, trestány, v horším případě i zesměšňovány)

• vysoké požadavky na žáka

• negativní citové zážitky spojené se slabým prospěchem, neschopností porozumění učivu a tím i zhoršené sociální postavení v kolektivu (porucha mezilidských vztahů)

• špatné přizpůsobení školnímu režimu

• nechuť ke školní práci

• projevy šikanování na školách

• osobnost pedagoga (nespravedlivé hodnocení žáků, lhostejnost k chování žáků, neřešení vážných situací, atd.)

Vliv rodinného prostředí

• zanedbávající, příliš autoritativní nebo příliš liberální výchova

• nejednotnost výchovného působení

• nezájem rodičů o své děti (trávení volného času, nedostatečná péče)

• rodiče sami nemají dostatečně osvojené morální normy a jsou pro dítě nevhodným modelem

• dítě s problémovým chováním je v roli obětního beránka v rodině – problémy v chování u dítěte pomáhají udržovat rodinnou rovnováhu, jiné problémy se neřeší

• zaměstnanost rodičů (pracovní vytíženost, směnnost jejich práce, atd.)

• neochota a neschopnost rodičů motivovat dítě ke vzdělávání

• nedostatečné právní povědomí o rodičovských povinnostech

U každého podezření o výskytu daného jevu musí být vždy informován ředitel školy.

V případě potřeby možnost kontaktovat:

• Školní poradenské pracoviště (školní psycholog, školní metodik prevence, výchovný poradce, speciální pedagog)

• PPP (pedagogicko-psychologická poradenství)

• SVP (střediska výchovné péče)

• OSPOD (oddělení sociálně právní ochrany dětí)

• Policie ČR

Krizový plán při řešení záškoláctví

Kontakt s dítětem:

1. nutné komunikovat přátelsky, bez hodnocení a odsuzování

2. hovořit zásadně o konkrétním chování, bez nálepkování dítěte

3. nezjišťovat věcnou stránku problému, ale jak ho dítě prožívalo

4. zajímat se, jak svoje chování vidí s odstupem, co si o něm myslí teď

5. společně hledat cesty k nápravě

6. má-li dítě dobrou vůli chovat se lépe, připravit mu pro to podmínky v rodině i ve škole /tato dobrá vůle nesmí být promarněna/

Při komunikaci s rodičem:

1. vyjádřit porozumění jejich emocím

2. vést je v komunikaci k oddělování osobnosti dítěte od jeho konkrétního chování

3. přeznačkovávat chování k dítěti (způsob komunikace mění vnitřní postoj)

4. vést k porozumění motivaci chování dítěte

5. soustředit se na to, co rodiče mohou nebo dokonce musí udělat ke zlepšení situace

6. na konci rozhovoru vždy shrnout, co bylo dohodnuto

7. dohodnout se na následném sezení k reflexi, jak dohodnutá opatření fungují případně k hledání dalších možností

Doporučené postupy pro učitele:

1. Čím dříve je záškoláctví odhaleno, tím lépe pro dítě. Při hledání příčin si udělat dostatek času pro analýzu případu, spojit se s rodiči, případně psychologem.

2. Je-li záškoláctví důsledkem neúnosné školní situace, navodit změnu. Naplánovat dlouhodobá opatření, aby se situace neopakovala.

3. Rozmáhá-li se záškoláctví ve velkém a máme-li podezření a na hrozbu závislostí, spolupracovat s pedagogicko-psychologickou poradnou a centry.

4. Učit se v třídním kolektivu vyčíst, jaké postavení má problémový žák. Bojí-li se učitelům nebo rodičům svěřit, předat ho do péče psychologa.

5. Pomoci dítěti při návratu do třídy. Doprovodit ho při prvním vstupu do kolektivu. Nemluvit o tom. K vyřešenému případu se již nevracet a neprojevovat nedůvěru. Domluvit se s rodiči na těsném kontaktu, aby bylo případně další záškoláctví včas odhaleno.

6. Učitel se musí zamyslet nad vlastními pocity ve vztahu k problémovému žákovi. Měl by smazat všechny předchozí špatné zkušenosti s ním, zbavit se předsudků a postavit všechny žáky na stejnou „startovní čáru“.

Nevhodné postupy

• nedůslednost učitelů v dodržování školního řádu, nastavených pravidel tříd, špatná komunikace s vedením školy, kolegy, žáky

• nejednotný, pseudohumánní přístup pedagoga v dodržování nastavených pravidel ve vztahu k řešení záškoláctví

• nekompetentní (mocenská, neprofesionální, žádná) komunikace s rodiči, zákonnými zástupci žáků

O neomluvené i zvýšené omluvené nepřítomnosti žáků informuje třídní učitel výchovného poradce, který tyto údaje vyhodnocuje. 60

Při zvýšené omluvené nepřítomnosti – max. 10 hodin:

1. prověřuje její věrohodnost

2. **neomluvenou nepřítomnost do součtu 10** vyučovacích hodin řeší **se zákonným zástupcem** žáka třídní učitel formou pohovoru, **na který je zákonný zástupce pozván doporučeným dopisem.**

3. projedná důvod nepřítomnosti žáka, způsob omlouvání jeho nepřítomnosti, upozorní na povinnost stanovenou zákonem a seznámí zákonného zástupce s možnými důsledky v případě nárůstu neomluvené absence.

4. pohovoru **provede zápis**, do něhož uvede způsob nápravy dohodnutý se zákonným zástupcem. **Zákonný zástupce zápis podepíše a obdrží kopii**. Odmítnutí či převzetí zápisu se do zápisu zaznamenává.

Pokud má žák víc než 10 neomluvených hodin:

1. svolává ředitel školy školní výchovnou komisi za účasti ředitele školy, zákonného zástupce, třídního učitele, výchovného poradce, zástupce orgánu sociálně-právní ochrany dětí, školního metodika prevence

2. průběhu a závěrech jednání se provede zápis, který zúčastnění podepíší. Neúčast nebo odmítnutí podpisu zákonnými zástupci se v zápise zaznamenávají. Každý účastník jednání obdrží kopii zápisu.

V zájmu zjišťování příčiny záškoláctví žáka a jejího odstranění může ředitel požádat o spolupráci odborníky z oblasti pedagogicko-psychologického poradenství, popř. orgány sociálně-právní ochrany dětí.

V případě, že neomluvená nepřítomnost žáka přesáhne 25 hodin:

1. zasílá škola oznámení o zanedbání školní docházky s náležitou dokumentací (např. kopii písemného pozvání zákonných zástupců žáka k návštěvě školy, kopii zápisu z pohovoru, písemné vyjádření výchovného poradce, kopii písemného pozvání zákonných zástupců žáka na výchovnou komisi, kopii zápisu o jednání výchovné komise atp.) orgánu sociálně. Právní ochrany dětí (OSPOD) nebo pověřenému obecnímu úřadu

2. v případě opakovaného záškoláctví v průběhu školního roku, následuje hlášení o zanedbání školní docházky Policii ČR

3. policie potká dítě venku v době, kdy má být ve škole a je bez doprovodu zákonného zástupce- o nálezu dítěte informuje příslušné orgány na základě svých povinností a pravomocí (Policie ČR, OSPOD, zákonní zástupci, případně další instituce dle konkrétní povahy případu).

Extremismus, rasismus, xenofobie, antisemitismus

Extremistické chování – vědomě konáno ve prospěch politických, náboženských a etnických hnutí a ideologií, která směřují proti základům demokratického ústavního státu. U studentů/žáků se zpravidla jedná pouze o dílčí postoje a formy podpory, které mají často pouze slabý ideologický základ.

Rasistické chování – na základě přisouzení psychických a mentálních schopností a dovedností skupinám definovaným podle biologického, rasového či národnostního původu tyto příslušníky těchto skupin hodnotí a případně (ve formě „tvrdého rasismu“) je i poškozuje.

Xenofobní chování – na základě subjektivně stanovených prvků cizosti (jinakosti) vyvolává obavy ze subjektů, které jsou jako cizí pojímány a v krajních případech může vést k jejich poškozování, což vyvolává protireakci.

Antisemitské jednání je takové, které poškozuje objekt židovského charakteru kvůli tomu, že tomuto objektu přisuzuje určité negativní vlastnosti či symbolický význam na základě subjektivní percepce židovství.

Extremismus lze dělit na:

- pravicový (odmítá rovnost lidí a na tomto základě potlačuje svobodu některých z nich);

- levicový (absolutizuje rovnost lidí na úkor individuální svobody);

náboženský (nárokuje suverenitu náboženského vyznání na úkor excesivního porušení lidských práv a individuální svobody);

- etnicko-regionální (nárok na suverenitu a separaci vlastního etnika anebo regionu vede k excesům potlačování svobody jiných).

- environmentální (zájmy subjektivně pojaté přírody a jejich částí jsou nadřazeny demokratickým principům a prosazovány excesivně na úkor lidské svobody)

Rizikové typy chování žáků/studentů:

- verbální a fyzické napadaní spolužáků, zaměstnanců či návštěvníků školy kvůli jejich politickému č náboženskému přesvědčení anebo rasovému, národnostnímu, etnickému či třídnímu původu (včetně střetů různých extremistických či etnicky/nábožensky vymezených part a skupin);

- zpochybňování oficiálních výkladů historie či pojetí soudobé demokracie ve prospěch extremistického výkladu;

- agitace ve prospěch extremistických hnutí na půdě školy a snaha o získání nových stoupenců mezi vrstevníky (včetně možnosti vytváření extremistických part a skupin ve škole); 62

- využívání školního vzdělání a výcviku k nabytí znalostí, dovedností a schopností pro bezprostřední využití v extremistické scéně (nácvik bojových umění v kroužcích sebeobrany apod.);

- využití školních prostor, zařízení a přístrojů ve prospěch extremismu (např. využití školních počítačů a serverů k vytváření a umístění extremistických internetových stránek);

- zanedbávání školních povinností kvůli volnočasovým extremistickým aktivitám mimo školu (škála mimoškolních extremistických aktivit je široká).

Kontakty pomoci:

Pomoc proti extremismu, rasismu, xenofobii

Člověk v tísni o. s., http://clovekvtisni.cz/

Nevládní organizace proti pravicovému a etnickému extremismu, rasismu, a xenofobii:

Český helsinský výbor, http://www.helcom.cz/

In-Iustitia, http://www.in-ius.cz/

Nadace Tolerance a občanská společnost, http://www.ecn.cz/tolerance/

Asi-Milovaní, http://www.asimilovani.estranky.cz/

Lokální iniciativy v některých regionech (např. V Ústí neonacisty nechceme, http://www.vustineonacistynechceme.cz/)

V případě rasistických střetů ve škole vyvolaných jednáním romských žáků (včetně jejich rasistického chování) možnost obrátit se na romské poradce, romské organizace (např. Romea, http://www.romea.cz či Drom, http://www.drom.cz) a případně na neoficiální romské autority v lokalitě.

Proti antisemitismu:

Liga proti antisemitismu, http://antisemitismus.wz.cz/

Národní památník Terezín, http://www.pamatnik-terezin.cz/showdoc.do?docid=4

Židovské muzeum Praha, http://www.jewishmuseum.cz/

www.icej.cz

Krizový plán při řešení extremismu, rasismu, xenofobie, antisemitismu

1. Zjistit hloubku extremistického přesvědčení či rasistických, xenofobních anebo antisemitských postojů u jednotlivců a zjistit jejich případné vazby na extremistickou scénu mimo školu.

2. Zjistit rozšíření uvedených postojů v kolektivu, třídě, škole.

3. Vyvolat diskusi o problémech souvisejících s uvedenými postoji s cílem odhalit jejich příčinu.

4. Nabídnout alternativní volnočasové aktivity.

5. Zaměřit výuku na tyto problémy.

6. Okamžitě a razantně vystoupit proti projevům intolerance mezi žáky vyvolanými uvedenými postoji a názory.

7. Pozvat experty k diskusi s žáky/studenty.

8. Informovat rodiče v případě zjištění uvedených hlouběji zakotvených postojů a nabídnout jim spolupráci – v případě opakovaných verbálních či vizuálních projevů s možným extremistickým podtextem či v případě odůvodněného podezření na účast žáka v extremistické partě a v případě užití násilí s extremistickým, rasistickým xenofobním anebo antisemitským podtextem.

9. V případě závažných projevů (především násilných) informovat bezpečnostní složky (Policii ČR) - v případě podezření na promyšlenou a extremisticky, rasisticky, xenofobně nebo antisemitsky motivovanou činnost (např. opakované rasistické verbální výpady se závažnými dopady na psychiku terčů takových výpadů apod.) a na takto motivované vážnější formy násilí.

Nevhodné přístupy:

1. Moralizování a skandalizace bez obeznámenosti s problematikou mládeže a extremismu.

2. Okamžité vyhrožování tresty a zákonnými postihy v případě kontroverzních názorů v běžných diskusích.

3. Nezkoumání motivace lidí k určitému jednání, které se na první pohled může jevit extremistické, ale nemusí takové být.

4. Přejímání extremistických názorů do výuky a argumentace s cílem zalíbit se extremisticky orientované mládeži.

Rizikové sexuální chování

K rizikovému sexuálnímu chování patří předčasný začátek pohlavního života (do této skupiny řadíme také zvýšenou konzumaci pornografie před 15. rokem života), vysoká frekvence pohlavních styků, náhodné známosti, promiskuita, prostituční chování, prezentování vlastních explicitně erotických materiálů na internetu, krvavé sexuální praktiky, vaginální, anální a orální styk bez použití kondomu mimo dlouhodobé partnerství, kde se předpokládá věrnost partnerů.

Dítě může být buď aktivním konatelem rizikového sexuálního chování, nebo jeho obětí.

U dětí a dospívajících mohou na rizikovost upozornit:

nevhodné sexuální projevy (např.: nutkavá masturbace nebo atypický sexuální vývoj - je potřeba je odlišit od projevů normální sexuální zvídavosti, experimentace s vlastním tělem i tělem druhých dětí),

projevy nesexuální (možné rozvinutí až do sexuální deviace) - u chlapců může docházet k nárůstu fyzické agrese, u dívek spíš k sebepoškozování.

Na riziko sexuálního rizikového chování nás může upozornit tzv. **„triáda symptomů“: noční pomočování i po dvanáctém roce života, krutost ke zvířatům a žhářství.**

Projevy sexuální deviace je třeba podchytit včas a také dítěti včas poskytnout adekvátní pomoc; jedině tak je možné předejít spáchání trestného činu.

Mezi rizikové chování se řadí nechráněný pohlavní styk při náhodné známosti, výrazně promiskuitní chování, rizikové sexuální praktiky, kupříkladu v nevhodných hygienických podmínkách, zveřejňování intimních fotografií na internetu či jejich zasílání mobilním telefonem, ev. nahrávání na video se zvýšeným rizikem zneužití takového materiálu.

Sexuální odchylky ve škole

Homofobie

Sexuální orientace (heterosexuální i homosexuální) je celoživotní, neměnný, nositelem nezapříčiněný a nezvolený stav výlučné nebo převažující erotické a citové preference osob daného pohlaví.

Rozhodující pro rozpoznání sexuální orientace jsou erotické představy, sny, fantazie a kvalita erotické citové náklonnosti – zamilovanosti.

Sexuální orientace není otázkou volby, ale je podmíněná, především biologicky.

Za zdravotní poruchu je považována pouze orientace, s níž její nositel není vyrovnán, nebo také nejistota v sexuální orientaci.

Bisexualitu nechápeme jako sexuální orientaci, ale jako schopnost sexuálního chování a atrakce k příslušníkům obou pohlaví, popř. jako formu náhražkového sexuálního chování.

Sexuálně rizikové chování se může pojit s heterosexuálním, homosexuálním i bisexuálním chováním.

Homofobie – zahrnuje postoje a chování vyjadřující nepřátelství vůči lidem s menšinovou sexuální orientací či pohlavní identitou, respektive vůči lidem, kteří vybočují z běžných genderových norem. V užším slova smyslu se jedná pouze o postoje a jednání negativně namířené vůči homosexuálním lidem.

Souvisí také se šikanou a extremismem – vede k šikaně namířené vůči lidem, u nichž je známa nebo se předpokládá menšinová sexuální orientace. Tou jsou často postiženi i heterosexuální lidé, kteří nesplňují v očích svých vrstevníků genderové stereotypy, tj. představy o tom, jak se má chovat a vypadat „správný chlapec“ či „správná dívka“.

Kde hledat pomoc:

Poradna pro občanství/občanská a lidská práva,

GaTe http://www.gejt.cz/

STUD

Člověk v tísni

Linka bezpečí

Pedag.- psychologická poradna

Pohlavní identita

Transsexualita je definována jako stav jedince, který si přeje žít a být akceptován jako příslušník opačného pohlaví.

FtM … female to male MtF … male to female

- zevní projevy pohlavní identity nazýváme pohlavní rolí

- podstatou transsexualismu jako poruchy pohlavní identity nejsou charakteristiky sexuální, ale charakteristiky pohlavní role

Sexuálně přenosná onemocnění

(STD – Sexually Transmitted Diseases)

Základní principy prevence před sexuálně přenosnými chorobami ve škole:

1. preventivní programy přizpůsobit věku a vzdělání cílové skupiny (informovat o formě ochrany před STD; o právech dítěte a důstojnosti člověka; o tom, co je sexuální zneužívání a rizikové sexuální chování; podporovat tvorbu zdravých postojů k vlastnímu tělu, vztahům a sexuálnímu chování; minimalizovat projevy nesnášenlivosti, předsudky apod. v oblasti vztahů, sexu a sexuální orientace)

2. zabezpečit lepší spolupráci školy a rodiny

3. propojit zdravotní, sociální a výchovné intervence

Existují tři základní ukazatele, kdy lze sexuální chování pokládat za škodlivé a kdy by měl učitel zasáhnout:

1. pokud ho dítě neprovádí v soukromí;

2. pokud vznikne podezření, že při něm nějak zraňuje sebe nebo někoho dalšího;

3. pokud se ze sexuálního chování stane nutkavé chování (to znamená, že tomu dítě věnuje tolik prostoru, že zanedbává svoje běžné povinnosti, hygienu, přátele, učení a podobně).

V případě, že se jedná o patologii rodiny, je vhodné doporučit psychoterapeutickou pomoc.

Je dobré, pokud je možná spolupráce s rodiči. V tomto případě lze, podle závažnosti, řešit vzniklou situaci buď na půdě školy (kde je zastoupena kromě rodičů také instituce školy, například učitelem, případně je přítomen mediátor probíhajícího procesu – např. školní psycholog), nebo – ve složitějších případech – zprostředkovat kontakt rodičů se specializovaným

pracovištěm, které nabízí psychologické, terapeutické a poradenské služby rodinám a jejich jednotlivým členům nacházejícím se v obtížné životní situaci.

http://www.csspraha.cz/triangl67

V případě, že rodiče nemají zájem řešit situaci, je potřeba navázat spolupráci se školním metodikem prevence, výchovným poradcem, školním nebo klinickým psychologem, kteří by měli operovat s vlastní sítí důležitých kontaktů pro řešení nadstandardních problémů.

V jakém případě vyrozumět OSPOD, resp. Policii ČR, viz níže.

Krizový plán na ochranu dítěte ohroženého rizikovým sexuálním chováním

1. brát každé sdělení dítěte vážně a nepodceňovat je. Učiteli rovněž nepřísluší posuzovat pravdivost oznámení či tvrzení dítěte. To přísluší až soudu, resp. soudnímu znalci.

2. všimnout si v chování dítěte čehokoliv, co mu přijde nápadné, zvláštní nebo dítě může pedagoga samo vyhledat (pokud to v učiteli vyvolává určité a oprávněné obavy nebo si s tím neví rady, chybějí mu informace – poradí školní metodik prevence, výchovný poradce, školní nebo klinický psycholog).

3. všímat i tělesných změn u dítěte (např. při vývoji sekundárních pohlavních znaků) viditelných pouhým okem - nápadně ženský tvar prsou u kluka, nadměrné ochlupení v obličeji nebo na rukou u holky, nápadně nezmutovaný nebo částečně zmutovaný hlas u dospívajícího chlapce, nápadné a časté drbání se nebo sahání si do oblasti rozkroku i přes oděv), měl by na to upozornit rodiče a nabídnout jim návštěvu odborníka (pediatr, sexuolog, u adolescentů pak ve spolupráci se samotným dítětem to může být i gynekolog, androlog či urolog).

Dospělý je povinen chránit a prosazovat nejlepší zájem dítěte. Zjištěné násilí páchané na dítěti (i sexuální) je povinen ohlásit Orgánům sociálně-právní ochrany dítěte (OSPOD) nebo na Policii ČR. Další možnost, jak anonymně ohlásit zjištěné násilí na dětech, nabízejí internetové stránky http://www.protikorupcni-linka.cz/cs/Obecna-temata/Nasili-na-detech/.

Nevhodné postupy:

Zastrašování; multimediální akce a kampaně; sportovní akce jsou užitečné a podpůrné, ale nezařazují se do specifických programů. 67

V případě, že rodiče nemají zájem řešit situaci, je potřeba navázat spolupráci se školním metodikem prevence, výchovným poradcem, školním nebo klinickým psychologem, kteří by měli operovat s vlastní sítí důležitých kontaktů pro řešení nadstandardních problémů.

V jakém případě vyrozumět OSPOD, resp. Policii ČR, viz níže.

Krizové situace spojené s ohrožením násilím ve školním prostředí, které přichází z vnějšího i vnitřního prostředí

Typ rizikového chování:

1. vnitřního prostředí – řešení konfliktů neadekvátním způsobem, zejména šikana, kyberšikana, vandalismus a další, útok na školu ze strany dětí/žáků/studentů (dále jen žáci), případně ze strany pedagogů.

2. vnějšího prostředí – řešení konfliktů neadekvátním způsobem, násilí způsobené osobou, která navštívila školu – obvykle rodič/rodiče žáka, násilí způsobenému osobou/osobami, která vnikla do školy nebo jejího okolí a ohrožuje školu násilím nebo jinými prostředky, které mohou ohrozit žáky, pedagogy a další pracovníky školy.

Identifikace žáků, kteří spadají do rizikové skupiny s násilnickými sklony

• fascinace mediálním násilím, zbraněmi a výbušninami,

• snížená schopnost lítosti,

• hrubé chování k ostatním lidem i zvířatům,

• nedostatek pozitivních vztahů k dospělým a ke škole,

• onemocnění spojená s možnými ataky násilného a nekontrolovaného jednání.

Čím více podobných charakteristik se u žáka projeví, tím větší pozornost je třeba mu věnovat.

S podobnými faktory je třeba počítat u všech dospělých osob z prostředí školy, i těch, které přicházejí z vnějšího prostředí a současně je třeba zvažovat faktory spojené s radikálním chováním a extrémismem.

Žáci a zaměstnanci musí být informováni o tom, jak se chovat v případě uváděných nečekaných krizových situací, případně při podezření na hrozící krizovou situaci, na koho se obrátit, kde je možnost úniku a případné ochrany před útočníkem/ky.

V jednotlivých předmětech je potřeba věnovat pozornost:

výuce k bezpečnosti v silniční a železniční dopravě, ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí a výuku o postupech při záplavách a dalších živelních událostech, oblasti týkající se prevence úrazů, první pomoci, nácviku chování při úrazech, přivolání pomoci, způsobů komunikace s operátory tísňových linek, integrovaného záchranného systému, poznávání a upevňování preventivního chování, účelného rozhodování a jednání v různých situacích

ohrožení vlastního zdraví a bezpečnosti i zdraví a bezpečnosti druhých, včetně chování při mimořádných událostech. 69

Základem osvojování dovedností a způsobů jednání je **praktický nácvik, provádění ukázek a nácvik reakcí v modelových situacích**, které jsou součástí výuky v každém ročníku.

Pro efektivitu vzdělávání a výchovy jsou doporučovány metody prožitkové pedagogiky (praktický nácvik, skupinový trénink, simulační hry). Rozsah vědomostí i nácviku dovedností je pak třeba volit vždy přiměřeně vzhledem k věku a schopnostem žáků.

Krizový plán a doporučené postupy z hlediska pedagoga v případě krizových situací ve škole:

1. **Předcházení vzniku rizikové situace**

zpracovaný bezpečnostní plán, který identifikuje konkrétní možné předvídatelné rizikové jevy, identifikuje místa ve škole, se kterými může být riziko spojeno, stanovuje cíle, odpovědnosti a nástroje určené k prevenci vzniku rizikového jevu.

2. **Včasná identifikace příznaků rizikové situace**

postupy monitoringu žáků a osob pohybujících se ve škole, monitoring rizikových míst a situací ve vztahu ke stanoveným rizikovým jevům a způsoby varování.

3. **Postup při ohrožení školy rizikovou situací**

zpracovaný krizový plán pro případ ohrožení školy, tj. pro případ, že se rizika identifikovaná v bezpečnostním plánu naplní. Krizový plán zahrnuje informovanost všech pracovníků školy a jejich žáků, informovanost rodičů a propojení se záchranným systémem v regionu.

Možnosti a limity pedagoga:

Pracovníci školy, především pak pedagogičtí pracovníci, musejí být informováni o faktorech spojených s útokem, současně musí vědět, že prožití situace, která vede k ohrožení zdraví nebo dokonce života vede ke zvýšené citlivosti všech aktérů a ke zranitelnosti. K běžným reakcím na prožitou tragédii nebo krizovou situaci patří:

- strach a obavy z budoucnosti,
- snížení akademického prospěchu a zhoršení chování,
- noční můry a spánkové obtíže,
- potřeba podpory a jistoty,
- sklony k plačtivosti či k výbuchům zloby,

- vyšší riziko výskytu depresí, drogové závislosti, hrubého chování či sebevražedných sklonů, především u adolescentů, možnost sebevražedného jednání

Pedagog tedy v těchto případech vždy spolupracuje s rodiči, se školním psychologem nebo s odborníky školských poradenských zařízení (zejména s ped.–psych. poradnou). Pedagog vytváří ve školním prostředí zázemí klidu a důvěry.

Odkazy, literatura

a) Metodické příručky

Ochrana člověka za mimořádných událostí – metodická příručka pro učitele základních a středních škol, Ministerstvo vnitra, Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, Praha 2003, dostupné: www.hzscr.cz

Ochrana člověka za mimořádných událostí na 2. stupni ZŠ – metodická příručka podle projektu NAPLNO, Občanské sdružení JAK?, Pardubice 2008, 2014, dostupné: www.zdrsem.cz

Pro případ ohrožení – příručka, Ministerstvo vnitra, Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, Praha 2001, dodáno na každou ZŠ, dostupné: www.hzscr.cz

Ochrana člověka za mimořádných událostí, Osobní bezpečí – metodická příručka pro 1. stupeň základních škol, Černoch, F., Práce – Albra, dostupné: jbrajer@mbox.vol.cz

Víš, odkud voláš o pomoc na tísňovou linku 112? - příručka pro lepší určení lokace nahlášení mimořádné události, Lepeška J., Ministerstvo vnitra, Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, Praha 2008, dostupné: www.hzscr.cz/soubor/vis-odkus-volas-publikace-pdf.aspx

Vaše cesty k bezpečí aneb chytré blondýnky radí… - metodická příručka zahrnuje 33 témat z oblasti bezpečí a ochrany zdraví, HZS Jihomoravského kraje, 2011, dostupné: www.firebrno.cz/vase-cesty-k-bezpeci

„Bezpečnostní portál – účinný nástroj edukace první pomoci dětí a mládeže a jejich rodičů a pedagogů“ – Interaktivní multimediální příručka první pomoci 2011, dostupná: www.zachranny-kruh.cz

b) Učebnice zařazené v seznamu učebnic se schvalovací doložkou MŠMT

Nakladatelství Fortuna

1. Ochrana člověka za mimořádných událostí – Sebeochrana a vzájemná pomoc

   · učebnice pro občanskou a rodinnou výchovu na ZŠ, vydaná v roce 2002

2. Ochrana člověka za mimořádných událostí

   · učebnice pro první stupeň ZŠ, vydaná v roce 2003

3. Ochrana člověka za mimořádných událostí

Nakladatelství Albra

1. Ochrana člověka za mimořádných událostí – Osobní bezpečí

- metodická příručka pro 1. stupeň ZŠ

2. Ochrana člověka za mimořádných událostí – Osobní bezpečí – Bezpečí a nebezpečí

- učebnice pro 2. ročník ZŠ

3. Ochrana člověka za mimořádných událostí – Osobní bezpečí – Počítej se vším

- učebnice pro 3. ročník ZŠ

c) Učební pomůcky

DVD "Ochrana člověka za mimořádných událostí"

Titul Ochrana člověka za mimořádných událostí pochází z řady interaktivního výukového softwaru pod názvem Schola Ludus zpracovaného Krátkým filmem Praha, a.s., ve spolupráci s odborníky

z MV– generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, které je určené pro jednotlivé předměty na základních a středních školách v České republice.

Žáci a studenti se pomocí textů, videosekvencí, obrázků, testů a slovníku seznamují v komplexním pojetí s problematikou, která je součástí příslušných rámcových vzdělávacích programů.

DVD je určeno pro školy za cenu poštovného, dostupné: http://www.hzscr.cz/clanek/dvd-ochrana-cloveka-za-mimoradnych-udalosti-schola-ludus.aspx, objednávky: Gymnázium F. X. Šaldy, Partyzánská 530/3, 460 01 Liberec 11, nebo prostřednictvím

e-mailové adresy: eva.utratova@gfxs.cz

„Chraň svůj svět, chraň svůj život"

11 výukových interaktivních multimediálních kurzů zaměřených na výuku v oblastech běžných rizik i rizik mimořádných událostí, výukové pracovní listy a další vzdělávací nástroje, včetně metodik pro pedagogy, zcela nové didaktické a metodické pomůcky pro pedagogy mateřských škol, které řeší vzdělávání v oblastech běžných rizik, osobního bezpečí, požárů, mimořádných událostí, dopravní a ekologické výchovy. Pro 1. i 2. stupeň ZŠ.

Dostupné: www.zachranny-kruh.cz

Být připraven znamená přežít I. a II.

Videokazety Ministerstva obrany ČR, Hlavního úřadu civilní ochrany ČR, dostupné: http://www.hzscr.cz/

d) Internetové a další zdroje

http://www.hzscr.cz/

Základním posláním Hasičského záchranného sboru ČR je chránit životy, zdraví obyvatel a majetek před požáry a poskytovat účinnou pomoc při mimořádných událostech, ať již se jedná o živelní pohromy, průmyslové havárie či teroristické útoky.

Asociace "Záchranný kruh"

Policie ČR – základní rady a informace, jak zajistit bezpečí dětí.

www.pokos.army.cz

Oblasti obrany státu a ochrany fyzického i duševního zdraví, životů, životního prostředí a majetku při různých rizikových situacích a mimořádných událostech vojenského charakteru.

Aktualizováno: 1. 9. 2022

Mgr. Jana Servusová

ředitelka školy